

บทที่ 3

สภาพบังคับและข้อสันนิษฐานตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย

ประกาศหอพระสมุดวชิรญาณ (ลงวันที่ 20 กันยายน ร.ศ.111 (พ.ศ. 2435)) ซึ่งเห็นกันว่าเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของไทย¹ ยังไม่มีการกำหนดสภาพบังคับทางกฎหมายต่อผู้ฝ่าฝืนประกาศเป็นกิจจะลักษณะ เพราะมิได้กำหนดโทษหรือความรับผิดชอบแก่ผู้ฝ่าฝืนไว้โดยเฉพาะ²

ต่อมาในปี พ.ศ. 2444 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. 120³ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีสาระสำคัญ คือ กำหนดให้ผู้แต่งหนังสือซึ่งได้พิมพ์และจำหน่ายครั้งแรกในราชอาณาจักรแล้วนำมาให้เจ้าพนักงานจดทะเบียนภายในเวลาที่กำหนดมีกรรมสิทธิ์ในหนังสือดังกล่าว ในการจดทะเบียนผู้ขอกรรมสิทธิ์ต้องส่งหนังสือนั้นไว้กับเจ้าพนักงาน 1 ฉบับ และผู้ที่มีกรรมสิทธิ์จะต้องถวายหนังสือนั้นไว้สำหรับหอหลวง 1 ฉบับ หอพระสมุดวชิรญาณ 1 ฉบับ และหอพุทธศาสนสังฆะ 1 ฉบับ กรรมสิทธิ์ในหนังสือนั้นจะมีอยู่ตลอดอายุของผู้แต่งและต่อไปอีก 7 ปี นับแต่วันที่ผู้แต่งถึงแก่ความตาย ผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในหนังสือมีอำนาจที่จะพิมพ์ คัด แปลเป็นภาษาอื่น หรือจำหน่ายหรือขายได้แต่ผู้เดียว ผู้ที่มีได้รับอนุญาตจากผู้มีกรรมสิทธิ์จะกระทำการดังกล่าวมิได้ (มาตรา 4) ผู้ใดฝ่าฝืนจะมีความผิดฐานล่วงกรรมสิทธิ์ (มาตรา 16)

¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540), น. 28.

² ข้อความที่กำหนดมีลักษณะเป็นเพียงคำสั่งบังคับแก่บุคคลทั่วไป โดยมีความสำคัญว่า “ตั้งแต่นี้ต่อไปห้ามมิให้ผู้ใดเอาเรื่องความต่างๆ ที่ได้ลงพิมพ์ในหนังสือวชิรญาณพิเศษแล้วแต่ปีก่อน ๆ และปีทั้งปีต่อไปไปพิมพ์เป็นหนังสือเล่มหรือหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากที่ขออนุญาตต่อกรรมสัมปาทิกสภาได้แล้วนั้นเป็นอันขาด” ดู พระยานิติศาสตราพิศาล (วัน จามรมาน) “ปาฐกถาเรื่องพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม” รวมปาฐกถาซึ่งแสดงที่สามัคยาจารย์สมาคมตั้งแต่ พ.ศ. 2470 ถึง พ.ศ. 2474 (พระนคร: โรงพิมพ์บุญฤทธิกิจ, 2474), น. 597, อ้างถึงใน รัชชัย ศุภผลศิริ, กฎหมายลิขสิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม-ปรับปรุงใหม่ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), น. 5.

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 18 วันที่ 18 สิงหาคม ร.ศ. 120 น. 286 - 288

กฎหมายฉบับนี้เริ่มมีการวางมาตรการบังคับทางกฎหมายต่อผู้กระทำการล่วงกรรมสิทธิ์หนังสือของผู้ที่มีกรรมสิทธิ์โดยบัญญัติไว้ในหมวดที่ 4 ว่าด้วยล่วงกรรมสิทธิ์ มาตรา 16 เพียงมาตราเดียว ที่ว่า

บรรดาหนังสือที่มีกรรมสิทธิ์อยู่นั้น ห้ามมิให้ผู้ใดลอก คัด หรือแปลเป็นภาษาอื่น หรือพิมพ์จำหน่าย โดยหาผลประโยชน์ก็ดี หรือไม่หาผลประโยชน์ก็ดี แลห้ามมิให้ผู้ใดช่วยจำหน่ายหนังสือซึ่งคัดลอกหรือแปลหรือพิมพ์ โดยผิดกฎหมายเช่นนั้น เว้นไว้แต่เมื่อได้รับหนังสืออนุญาตของผู้มีกรรมสิทธิ์ยอมให้ทำจึงทำได้ ถ้าผู้ใดกระทำตามที่ว่ามาในมาตรานี้ ผู้นั้นมีความผิดฐานล่วงกรรมสิทธิ์ ผู้มีกรรมสิทธิ์มีอำนาจที่จะฟ้องเรียกสินไหมเป็นค่าเสียหาย หรือค่าทำขวัญได้ตามสมควร แลบรรดาหนังสือซึ่งได้พิมพ์ขึ้นโดยล่วงกรรมสิทธิ์ ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินของผู้มีกรรมสิทธิ์⁴ มีอำนาจที่จะฟ้องเรียกปรับจากผู้ใดซึ่งยึดถือหนังสือนั้นไว้ ถ้าขัดขึ้นไม่ส่งให้ก็ให้ฟ้องเรียกสินไหมค่าเสียหายหรือค่าทำขวัญ หรือเป็นเลมิดอำนาจศาลได้

มาตรการบังคับตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ.120 นับเป็นมาตรการทางแพ่ง เพราะเป็นการให้สิทธิผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในหนังสือที่ถูกล่วงกรรมสิทธิ์ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน หรือค่าทำขวัญจากผู้กระทำการล่วงกรรมสิทธิ์ กับให้ผู้มีกรรมสิทธิ์ในหนังสือดังกล่าวมีสิทธิเรียกหนังสือที่พิมพ์ขึ้นโดยล่วงกรรมสิทธิ์มาเป็นของตนได้ สำหรับส่วนที่มีการเขียนต่อมาว่า “ถ้าขัดขึ้นไม่ส่งให้ก็ให้ฟ้องเรียกสินไหมค่าเสียหายหรือค่าทำขวัญ หรือเป็นเลมิดอำนาจศาลได้” แม้ว่าการเป็นละเมิดอำนาจศาล อาจจะถูกจำคุกหรือปรับ แต่ก็ยังไม่อาจถือได้ว่าเป็นโทษทางอาญา เพราะเรื่องละเมิดอำนาจศาลเป็นวิธีการเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลเท่านั้น มิใช่การลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา⁴

นอกจากมาตรการบังคับตามมาตรา 16 ดังกล่าวแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดข้อสันนิษฐานในเรื่องใดๆ ไว้

รองศาสตราจารย์รัชชัย ศุภผลศิริ ให้ความเห็นว่า พระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ.120 ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษ โดยอ้างเหตุผลสนับสนุน 2 ประการ คือ (1) บทบัญญัติสอดคล้องกับ Statute of Anne (1710) และ Literary Copyright Act 1842 อย่างชัดเจน (2) ขณะนั้นพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์)

⁴ จิตติ ดิงศภัทิย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546), น. 1018.

ทรงนิพนธ์กฎหมายราชบุรีเพื่อนำออกเผยแพร่ คงเล็งเห็นความสำคัญในการคุ้มครองงานแต่งหนังสือเป็นการทั่วไป โดยอาศัยรูปแบบของกฎหมายที่เคยศึกษามาจากประเทศอังกฤษ⁵

ต่อมาในปี พ.ศ. 2457 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. 2457⁶ โดยได้เพิ่มเติมหลักการสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ให้ความหมายคำว่า “หนังสือ” กว้างขวางขึ้น โดยให้รวมถึงตลอดถึงสมุดที่เป็นเล่มหรือภาคหรือแผนกของเล่มสมุด หรือหนังสือเล่มเล็กๆ หรือกระดาศชนิดใดที่มีอักษรพิมพ์ กระดาศพิมพ์บทเพลง แผนที่ หรือแบบตัวอย่าง หรือเรื่องละคร เรื่องดนตรีด้วย

2. กำหนดแบบพิธีในการได้รับความคุ้มครองเพิ่มเติมจากเดิมโดยต้องระบุข้อความว่า “มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ” ไว้ให้ปรากฏด้วย นอกเหนือจากการจดทะเบียน (มาตรา 22)

3. กำหนดประเภทงานที่ไม่ให้มีกรรมสิทธิ์ ได้แก่ หนังสือที่เป็นเรื่องหยาดคาย หรือลบหลู่ดูถูกศาสนา ยุยงให้เกิดจลาจล หนังสือที่กล่าวคำเท็จเพื่อประสงค์จะหลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อต่างๆ (มาตรา 15)

นอกจากหลักการ 3 ประการ ที่เพิ่มเติมมาดังกล่าว ยังปรากฏการกำหนดข้อสันนิษฐานขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 21 ที่ว่า

ในคดีต่างๆ ที่ฟ้องร้องกันด้วยเรื่องล่วงละเมิดกรรมสิทธิ์นั้น โจทก์หาจำเป็นจะต้องพิสูจน์ว่าการล่วงละเมิดนั้นได้เป็นไปโดยแท้จริงไม่ แม้ความเจตนาสุจริตก็จะมีผลเป็นเหตุให้แก้ตัวได้ ทั้งจะต้องเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าผู้ล่วงละเมิดได้มีเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นเพราะการล่วงละเมิดแห่งกิจการนั้นด้วย

ข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. 2457 นี้ เป็นข้อสันนิษฐานองค์ประกอบด้านจิตใจของผู้กระทำการล่วงละเมิดกรรมสิทธิ์ว่ามีเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายอันถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบของการกระทำโดย “จงใจ” ตามกฎหมายว่าด้วยละเมิดนั่นเอง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2474 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยประสงค์เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและ

⁵ รัชชชัย ศุภผลศิริ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น. 5.

⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 31 วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2457 น. 462 - 470

ศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลิน⁷ และมีความประสงค์ที่จะยกเลิกกฎหมายฉบับเดิมและร่างกฎหมายขึ้นใหม่ที่มีหลักการสอดคล้องกับอนุสัญญาเบอร์ลิน ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน (Berlin Act, 1908) จึงมีการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมขึ้น ระหว่างดำเนินการร่างรัฐบาลไทยก็ได้แจ้งความประสงค์ต่อรัฐบาลสวิสส์เพื่อเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลินเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ.1886 ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1908 และสำเร็จบริบูรณ์ด้วยโปรโตคอลเพิ่มเติมลงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ.1914 กฎหมายฉบับนี้ร่างเสร็จและประกาศใช้ในวันที่ 21 มิถุนายน 2474 ซึ่งต่อมารัฐบาลสวิสส์ได้แจ้งให้รัฐภาคีอื่นทราบความประสงค์ของไทยในการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2474 อันเป็นผลให้อนุสัญญาฉบับนี้มีผลใช้บังคับระหว่างประเทศไทยกับรัฐภาคีอื่นนับแต่วันดังกล่าวเป็นต้นไป⁸

พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474⁹ ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. 120 กับพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. 2457 และกำหนดหลักการสำคัญไว้ 4 ประการ คือ

1. ขยายขอบเขตการคุ้มครองครอบคลุมงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ซึ่งหมายความว่ารวมถึงการทำขึ้นทุกชนิดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ และแผนกศิลปะ (มาตรา 4) มิได้จำกัดอยู่เพียงหนังสือดังเช่นกฎหมายเดิม และในพระราชบัญญัติใช้คำว่า “ลิขสิทธิ์” เป็นครั้งแรก

2. กำหนดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ทั่วไปเป็นตลอดชีวิตของผู้ประพันธ์ และต่อไปอีก

30 ปี

⁷ “หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ (ถึง เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม) ที่ ก.34/18815 ลงวันที่ 29 มกราคม พุทธศักราช 2473,” ใน เรื่องเสร็จที่ 3/2474, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

⁸ ประกาศกระทรวงการต่างประเทศ เรื่อง กรุงสยามเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1886 แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1908 และสำเร็จบริบูรณ์โดยโปรโตคอลเพิ่มเติม ลงนามที่กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1914 ดู ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 48 ตอน 0 ก วันที่ 9 สิงหาคม 2474 น. 172 - 173

⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 48 ตอน 0ก วันที่ 21 มิถุนายน 2474 น. 127 - 147

3. คุ้มครองงานลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เป็นไปตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ตามอนุสัญญาเบอร์น โดยกำหนดให้ใช้บทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองอันมีลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศตั้งแต่วันที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์น (มาตรา 31)

4. ยกเลิกแบบพิธีในการได้รับความคุ้มครอง โดยให้ความคุ้มครองแก่งานโดยไม่ต้องจดทะเบียนหรือแสดงข้อความสงวนสิทธิ์ไว้เช่นกฎหมายเดิม

นอกจากหลักการสำคัญข้างต้น พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 ยังได้กำหนดสภาพบังคับทางอาญาแก่ผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์เป็นครั้งแรก นอกเหนือจากสภาพบังคับทางแพ่งที่มีมาแต่เดิม

ในการร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ปรากฏว่ามีการนำกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษ (Copyright Act 1911) มาศึกษาประกอบการยกร่าง¹⁰ และเมื่อนำบทบัญญัติที่กำหนดสภาพบังคับทางแพ่งและสภาพบังคับในทางอาญาเปรียบเทียบกับ Copyright Act 1911 ของอังกฤษ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในช่วงเวลานั้น จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก กล่าวคือ

สภาพบังคับทางแพ่งบัญญัติอยู่ใน ส่วนที่ 4 สิทธิแก่ในทางแพ่งซึ่งการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งมีอยู่ 3 มาตรา คือ มาตรา 22 - มาตรา 24

มาตรา 22 ถ้ามีการละเมิดลิขสิทธิ์ ท่านว่าเจ้าของย่อมมีทางแก้โดยขอให้ห้ามให้คิดบัญชี หรือขออย่างอื่นตามกฎหมายในเรื่องละเมิดสิทธิ

ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าวรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้นเป็นสิ่งอันมีลิขสิทธิ์อยู่ และให้สันนิษฐานไว้ก่อนด้วยว่าโจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ เว้นแต่จำเลยจะได้ตั้งประเด็นเถียงว่าไม่มีใครมีลิขสิทธิ์ หรือเถียงสิทธิของโจทก์ ถ้ามีประเด็นเช่นนั้นท่านว่า

(ก) ถ้าข้อซึ่งอ้างว่าเป็นชื่อเจ้าของ พิมพ์ไว้หรือแสดงไว้ตามแบบธรรมดาไซ้รู้ ถ้ามิพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลผู้มีชื่อพิมพ์หรือแสดงไว้นั้นเป็นผู้ประพันธ์ในสวนศิลปวัตถุและรูปถ่ายนั้น เครื่องหมายบ่งเฉพาะของผู้ประพันธ์ซึ่งตราไว้นั้นมีผลเช่นเดียวกับชื่อ

¹⁰ "Department of Legislative Redaction, Memorandum re: draft act for the protection of literary and artistic works, 15th. June 1931," ใน เรื่องเสรีจที่ 3/2474, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7.

(ข) ถ้าไม่มีชื่อพิมพ์หรือแสดงไว้ หรือถ้าชื่อที่พิมพ์หรือแสดงไว้นั้นมีชื่อของผู้ประพันธ์หรือชื่อซึ่งทราบกันทั่วไปว่าเป็นชื่อของผู้ประพันธ์ และมีชื่อซึ่งอ้างว่าเป็นชื่อผู้โฆษณา หรือชื่อเจ้าของได้พิมพ์หรือแสดงไว้ตามแบบธรรมดาไซ้ร้ ถ้ามีพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี ลิขสิทธิ์ว่าบุคคลซึ่งมีชื่อพิมพ์แสดงไว้นั้นเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

มาตรา 23 สำเนาจำลองละเมิดสิทธิแห่งสิ่งอันมีลิขสิทธิ์อยู่ ไม่ว่าจะเป็นทั้งชิ้นหรือแต่ส่วนมากก็ดี แม้พิมพ์ที่ใช้แล้วหรือตั้งใจจะใช้ในการทำให้เกิดสำเนาจำลอง เช่นว่านั้นก็ดี ท่านให้ถือว่า เป็นทรัพย์สินของเจ้าของลิขสิทธิ์ และเจ้าของลิขสิทธิ์จะฟ้องเรียกทรัพย์สินนั้นก็ได้

มาตรา 24 คดีละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ท่านมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันละเมิด สำหรับ Copyright Act 1911 สภาพบังคับทางแพ่งบัญญัติอยู่ในส่วนที่เรียกว่า Civil remedies ซึ่งประกอบด้วย Section 6 - Section 10 แต่เฉพาะ Section 6 Section 7 และ Section 10 ที่มีเนื้อหาดำเนินคดีกับมาตรา 22 - มาตรา 24 จึงแสดงเฉพาะ Section ดังกล่าว

6. Civil remedies for infringement of copyright

(1) Where copyright in any work has been infringed, the owner of the copyright shall, except as otherwise provided by this Act, be entitled to all such remedies by way of injunction or interdict, damages, accounts, and otherwise, as are or may be conferred by law for the infringement of right

(2) The costs of all parties in any proceedings in respect of the infringement of copyright shall be in the absolute discretion of the court.

(3) In any action for infringement of copyright in any work, the work shall be presumed to be a work in which copyright subsists and the plaintiff shall be presumed to be the owner of the copyright, unless the defendant puts in issue the existence of the copyright, or, as the case maybe, the title of the plaintiff, and where any such question is in issue, then--

(a) if a name purporting to be that of the works is printed or otherwise indicated thereon in the usual manner, the person whose name is so

printed or indicated shall, unless the contrary is proved, be presumed to be the author of the works;

(b) if no name is so printed or indicated, or if the name so printed or indicated is not the author's true name or the name by which he is commonly known, as a name purporting to be that of the publisher or proprietor of the work is printed or otherwise indicated thereon in the usual manner the person whose name is so printed or indicated shall, unless the contrary is proved, be presumed to be the owner of the copyright in the work for the purposes of proceedings in respect of the infringement of copyright therein.

7. Rights of owner against persons possessing or dealing with infringing copies, etc.

All infringing copies of any work in which copyright subsists, or of any substantial part thereof, and all plates used or intended to be used for the production of such infringing copies, shall be deemed to be the property of the owner of the copyright, Who accordingly may take proceedings for the recovery of the possession thereof or in respect of the conversion thereof.

10. Limitation of actions

An action in respect of infringement of copyright shall not be commenced after the expiration of three years next after the infringement.

พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 มาตรา 22 วรรคหนึ่ง จะเป็นการรับรองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการว่ากล่าวเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแพ่งกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งจะมีเนื้อความคล้ายคลึงกับ Section 6 (1) (2) แห่ง Copyright Act 1911 ซึ่งถอดความได้ว่า เมื่อมีการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยขอให้ห้าม ให้คิดค่าเสียหาย หรือขออย่างอื่นตามกฎหมายในเรื่องละเมิดสิทธิ

ในวรรคสองซึ่งมีการกำหนดข้อสันนิษฐานในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ได้วางรูปแบบไว้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก กำหนดข้อสันนิษฐานไว้ 2 ประการ คือ (1) ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าวรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้นเป็นสิ่งที่อันมีลิขสิทธิ์อยู่ และ (2) ให้สันนิษฐานไว้ก่อนด้วยว่าโจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งข้อสันนิษฐาน 2 ประการนี้ จะใช้บังคับทันทีที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีละเมิดลิขสิทธิ์โดยโจทก์ ไม่จำเป็นต้องนำสืบข้อเท็จจริงพื้นฐานใดๆ ก่อน

สำหรับเงื่อนไขการหักล้างข้อสันนิษฐานสำหรับขั้นตอนนี้กำหนดไว้ 2 ประการ คือ (ก) จำเลยตั้งประเด็นเถียงว่าไม่มีใครมีลิขสิทธิ์ หรือ (ข) เถียงสิทธิของโจทก์

ขั้นตอนที่สอง เป็นข้อสันนิษฐานที่จะนำมาใช้เมื่อจำเลยได้ตั้งประเด็นเถียงว่าไม่มีใครมีลิขสิทธิ์ หรือเถียงสิทธิของโจทก์ตามเงื่อนไขการหักล้างข้อสันนิษฐานในขั้นแรก การที่โจทก์จะได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนี้โจทก์จะต้องนำสืบข้อเท็จจริงพื้นฐานตามที่กำหนดไว้ก่อน กล่าวคือ

กรณี (ก) นำสืบว่ามีชื่อโจทก์ (ซึ่งอ้างว่าเป็นชื่อเจ้าของ) พิมพ์ไว้หรือแสดงไว้ตามแบบธรรมดา ก็จะได้รับ การสันนิษฐานว่าเป็นผู้ประพันธ์

กรณี (ข) นำสืบว่ามีชื่อโจทก์ (ซึ่งอ้างว่าเป็นชื่อผู้โฆษณา หรือชื่อเจ้าของ) พิมพ์หรือแสดงไว้ตามแบบธรรมดา ก็จะได้รับ การสันนิษฐานไว้ก่อนเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีลิขสิทธิ์ว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

สำหรับเงื่อนไขการหักล้างข้อสันนิษฐานสำหรับขั้นตอนนี้ ทั้ง 2 กรณี กำหนดไว้เหมือนกัน คือ (จำเลย) พิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น อันหมายความว่า จำเลยจะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ด้วย เช่น นำสืบว่าแม้จะปรากฏชื่อโจทก์พิมพ์ไว้ตามแบบธรรมดา ก็หาได้หมายความว่าโจทก์เป็นผู้ประพันธ์ หรือเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์แต่อย่างใดไม่ แต่แท้จริงแล้วจำเลยหรือบุคคลอื่นต่างหากที่เป็นผู้ประพันธ์ หรือเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าว

เนื้อหาและรูปแบบของข้อสันนิษฐานตามมาตรา 22 วรรคสอง จะคล้ายคลึงกันอย่างมากกับ Copyright Act 1911 Section 6 (3) ซึ่งถอดความได้ว่า ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ งานที่ฟ้องร้องจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นงานที่มีลิขสิทธิ์ และโจทก์จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ เว้นแต่จำเลยจะตั้งประเด็นเถียงถึงการมีลิขสิทธิ์หรือตั้งประเด็นเถียงสิทธิของโจทก์ เมื่อมีประเด็นเช่นว่านั้น

(a) หากปรากฏชื่อที่อ้างว่าเป็นของผู้ประพันธ์งานนั้นถูกพิมพ์หรือแสดงในรูปแบบปกติ ถ้ามิได้พิสูจน์เป็นอย่างอื่น ผู้ที่มีชื่อพิมพ์หรือแสดงดังกล่าวจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ประพันธ์งานนั้น

(b) หากไม่มีชื่อที่พิมพ์หรือแสดงไว้ดังกล่าว หรือชื่อที่พิมพ์หรือแสดงไว้นั้นมิใช่ชื่อจริงของผู้ประพันธ์หรือชื่อที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นชื่อผู้ประพันธ์ และปรากฏชื่อผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้พิมพ์หรือผู้โฆษณางานนั้นพิมพ์หรือแสดงไว้ในรูปแบบปกติ ถ้ามิได้พิสูจน์เป็นอย่างอื่น ผู้ที่มีชื่อพิมพ์และ

แสดงไว้ นั่นจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดลิขสิทธิ์

สำหรับอนุสัญญาเบอร์ลิน ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน (Berlin Act, 1908) ที่ประเทศไทย เข้าเป็นภาคีสมาชิกระหว่างดำเนินการร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดข้อสันนิษฐานลักษณะคล้ายกันนี้อยู่ใน Article 15

Article 15

In order that the authors of works protected by the present Convention shall, in the absence of proof to the contrary, be considered as such, and be consequently admitted to institute proceedings against pirates before the Courts of the various countries of the Union, it will be sufficient that their name be indicated on the work in the accustomed manner.

For anonymous or pseudonymous works the publisher, whose name is indicated on the work, shall be entitled to protect the rights belonging to the author. He shall be, without other proof, deemed to be the legal representative of the anonymous or pseudonymous author.

เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาและรูปแบบของข้อสันนิษฐานตามมาตรา 22 วรรคสอง กับ Article 15 ของอนุสัญญาเบอร์ลิน ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ดังกล่าว ซึ่งถอดความได้ว่า เพื่อที่ผู้สร้างสรรค์งานที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญานี้ จะได้รับการพิจารณาว่าเป็นเช่นนั้นและได้รับการยอมรับในการดำเนินการกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ในศาลของประเทศภาคีสมาชิก จะต้องมีการมีชื่อของเขาปรากฏในงานในลักษณะปกติ เว้นแต่จะมีการพิสูจน์เป็นอย่างอื่น กรณีเป็นงานที่ไม่ปรากฏชื่อ หรือปรากฏเป็นนามปากกา ผู้พิมพ์ที่มีชื่อปรากฏในงานจะมีสิทธิที่จะปกป้องสิทธิของผู้สร้างสรรค์ และจะถูกถือว่าเป็นตัวแทนของผู้สร้างสรรค์ที่ไม่ปรากฏชื่อ หรือปรากฏเป็นนามปากกาดังกล่าว เว้นแต่จะมีการพิสูจน์เป็นอย่างอื่น จะเห็นว่ายังมีเนื้อหาและรายละเอียดแตกต่างกันอยู่มาก โดยเฉพาะ Article 15 กำหนดเงื่อนไขว่าการที่ผู้สร้างสรรค์จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้สร้างสรรค์จะต้องปรากฏชื่อของเขาในงานในลักษณะปกติ ส่วนปัญหาว่าแค่ไหนจึงจะถือว่าเป็นการ

ปรากฏชื่อในลักษณะปกติปล่อยให้เป็นอำนาจของศาลของประเทศภาคีสมาชิกที่จะวินิจฉัย¹¹ แต่มาตรา 22 วรรคสอง ไม่มีการวางเงื่อนไขไว้

ข้อสันนิษฐานตาม Article 15 เป็นการวางข้อสันนิษฐานรับรองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ที่มีชื่อปรากฏในงานในลักษณะปกติในการฟ้องร้องเพื่อรักษาสิทธิในงานของตน¹² ซึ่งมีมาตั้งแต่อนุสัญญาเบอร์น ฉบับแรก (text of 1886) โดยอยู่ใน Article 11¹³ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการกำหนดข้อสันนิษฐานความเป็นผู้สร้างสรรค์ก็เพื่อทดแทนการไม่กำหนดให้การจดทะเบียนเป็นเงื่อนไขในการได้ลิขสิทธิ์ และคลายความเข้มงวดต่อการที่ผู้สร้างสรรค์จะอ้างยืนยันสิทธิของตนลง¹⁴

สำหรับมาตรา 23 จะมีเนื้อหาเหมือนกับ Section 7 และมาตรา 24 กำหนดอายุความ 3 ปี เช่นเดียวกับ Section 10 ของ Copyright Act 1911

¹¹ World Intellectual Property Organization, Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971) (Geneva: WIPO, 1978), p. 93.

¹² *Ibid.*

¹³ Article 11 In order that the authors of works protected by the present Convention shall, in the absence of proof to the contrary, be considered as such, and be consequently admitted to institute proceedings against pirates before the courts of the various countries of the Union, it will be sufficient that their name be indicated on the work in the accustomed manner.

For anonymous or pseudonymous works, the publisher whose name is indicated on the work shall be entitled to protect the rights belonging to the author. He shall be, without other proof, deemed to be the lawful representative of the anonymous or pseudonymous author. It is, nevertheless, agreed that the courts may, if necessary, require the production of a certificate from the competent authority to the effect that the formalities prescribed by law in the country of origin have been accomplished, as contemplated in Article 2.

¹⁴ สรุปจากคำกล่าวของ Dr. Dambach แห่งมหาวิทยาลัยเบอร์ลิน ประเทศเยอรมัน ประกอบข้อเสนอให้มีการกำหนดข้อสันนิษฐานตาม Article 11 (text of 1886) see “Records of the International Conference for the Protection of Authors’ Rights, Convened in Berne September 8 to 19, 1884,” <<http://www.oup.com/uk/booksites/content>>, May 2007.

ตามที่ยกขึ้นมาเปรียบเทียบกับดังกล่าว จะเห็นว่าเนื้อหาของบทบัญญัติมาตรา 22 ถึง มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 คล้ายคลึงกับ Section 6 Section 7 และ Section 10 แห่ง Copyright Act 1911 ตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 22 วรรคสอง มีเนื้อหาเหมือนกับ Section 6 (3) (a) (b) เกือบทุกประการ ทั้งในส่วนของการสันนิษฐาน การหักล้างข้อสันนิษฐาน รวมถึงการวางรูปแบบข้อสันนิษฐานเป็น 2 ขั้นตอน เช่นเดียวกัน จึงสันนิษฐานว่าน่าจะลอกเลียนมาจาก Section 6 ดังกล่าว มิได้อิงตาม Article 15 ของอนุสัญญาเบอร์ลิน ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน (Berlin Act, 1908) โดยตรง

ในส่วนสภาพบังคับทางทางอาญา บัญญัติอยู่ในส่วนที่ 5 บทกำหนดโทษซึ่งมีอยู่ 3 มาตรา คือ มาตรา 25 ถึง มาตรา 27 โดยเนื้อหาของมาตรา 25 ซึ่งเป็นบทบัญญัติกำหนดความผิดและโทษเดินตามแนว Section 11 (Penalties for dealing with infringing copies, ect.)¹⁵ ของ Copyright Act 1911 ตามเนื้อความที่ยกมาเปรียบเทียบกับกัน ดังนี้

มาตรา 25 ผู้ใดรู้อยู่แล้ว

(ก) บังอาจทำขึ้นเพื่อขายหรือให้เช่าซึ่งสำเนาจำลองละเมิดสิทธิแห่งสิ่งอันมีลิขสิทธิ์อยู่ก็ดี หรือ

(ข) ขายหรือให้เช่า หรือในทางค้านำออกแสดงเสนอขายหรือเสนอให้เช่าซึ่งสำเนาจำลองละเมิดลิขสิทธิ์ก็ดี หรือ

(ค) แจกจ่ายสำเนาจำลองละเมิดสิทธิเพื่อประโยชน์ในการค้าก็ดี หรือ

(ง) เพื่อการค้านำออกแสดงในที่สาธารณะซึ่งสำเนาจำลองละเมิดลิขสิทธิ์ก็ดี หรือสั่งหรือนำเข้ามาในประเทศสยามซึ่งสำเนาจำลองละเมิดสิทธิเพื่อขายหรือให้เช่าก็ดี

ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าสิบบาททุกสำเนาจำลอง แต่มิให้เกินห้าร้อยบาทสำหรับการค้ารายหนึ่ง

ผู้ใดรู้อยู่แล้วบังอาจทำหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งแม่พิมพ์เพื่อทำสำเนาจำลองละเมิดลิขสิทธิ์ หรือรู้อยู่แล้วแต่เพื่อกำไรบังอาจยังให้มีการเล่น แสดง หรือนำออกแสดงในที่สาธารณะซึ่งสิ่งมีลิขสิทธิ์ โดยมิได้รับความยินยอมแห่งเจ้าของ

¹⁵ "Department of Legislative Redaction, Memorandum re: draft act for the protection of literary and artistic works, 15th. June 1931," *supra* note 10.

ลิขสิทธิ์ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

ผู้ใดต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดซ้ำภายในห้าปี และความผิดครั้งก่อนและครั้งหลังเป็นความผิดตามบทบัญญัติในมาตรานี้ ท่านว่าผู้นั้นต้องระวางโทษปรับตามอัตราอย่างสูงที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

11. Penalties for dealing with infringing copies, ect.

(1) If any person knowingly--

(a) makes for sale or hire any infringing copy of a work in which copyright subsists; or

(b) sells or lets for hire, or by way of trade exposes or offers for sale or hire any infringing copy of any such work; or

(c) distributes infringing copies of any such work either for the purposes of trade or to such an extent as to affect prejudicially the owner of the copyright; or

(d) by way of trade exhibits in public any infringing copy of any such work; or

(e) imports for sale or hire into the United Kingdom any infringing copy of any such work :

He shall be guilty of an offence under this Act and be liable on summary conviction to a fine not exceeding forty shillings for every copy dealt with in contravention of this section, but not exceeding fifty pounds in respect of the same transaction; or, in the case of a second or subsequent offence, either to such fine or to imprisonment with or without hard labour for a term not exceeding two months.

(2) If any person knowingly makes or has in his possession any plate for the purpose of making infringing copies of any work in which copyright subsists, or knowingly and for his private profit causes any such work to be performed in public without the consent of the owner of the copyright, he shall be guilty of an offence under this Act, and be liable on

summary conviction to a fine not exceeding fifty pounds, or, in the case of a second or subsequent offence, either to such fine or to imprisonment with or without hard labour for a term not exceeding two months

(3) The court before which any such proceedings are taken may, whether the alleged offender is convicted or not, order that all copies of the work or all plates in the possession of the alleged offender, which appear to it to be infringing copies or plates for the purpose of making infringing copies, be destroyed or delivered up to the owner of the copyright or otherwise dealt with as the court may think fit.

ถ้อยคำตามมาตรา 25 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง จะเห็นได้ว่าคล้ายคลึงกับ Section 11 ของ Copyright Act 1911 (1) และ (2) มาก แต่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พุทธศักราช 2474 ยังคงจำกัดโทษสำหรับการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ไว้แค่เพียงโทษปรับ ยังไม่มีโทษจำคุกเช่นเดียวกับ Section 11 และได้กำหนดให้คดีละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความผิดอันยอมความได้¹⁶

พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดข้อสันนิษฐานในเรื่องใดสำหรับคดีอาญา ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 22 วรรคสอง คงใช้เฉพาะกับคดีแพ่ง เพราะบัญญัติอยู่ในส่วนที่ 4 สิทธิแก่ในทางแพ่งซึ่งการละเมิดลิขสิทธิ์ จึงถูกจำกัดว่าให้ใช้เฉพาะกับคดีแพ่ง ไม่อาจนำมาใช้กับคดีอาญาได้ไปในตัว

ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521¹⁷ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พุทธศักราช 2474 และปรับปรุงแก้ไขหลักการเดิมใน 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ขยายความคุ้มครองงานเพิ่มขึ้นจากเดิม โดยมาตรา 4 ของพระราชบัญญัตินี้ระบุประเภทงานที่มีลิขสิทธิ์ไว้กว้างขวางกว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พุทธศักราช 2474 โดยครอบคลุมงานประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดอันเป็นงานในแผนกวรรณคดี

¹⁶ มาตรา 27 “คดีละเมิดตามบทบัญญัติในหมวดนี้ ท่านว่าให้ฟ้องได้ต่อเมื่อเจ้าทุกข์ว่ากล่าวขึ้น”

¹⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอน 143ก (ฉบับพิเศษ) วันที่ 18 ธันวาคม 2521 น. 22 - 41

แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปกรรม งานสมัยใหม่อย่างสถาปัตยกรรม ทัศนศิลป์ ภาพยนตร์ งานแพร่เสียง แพร่ภาพ ก็ได้รับความคุ้มครองด้วย

2. เปลี่ยนแปลงอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ จากที่พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรม และศิลปกรรม พุทธศักราช 2474 กำหนดไว้ตลอดอายุของผู้ประพันธ์และต่อไปอีก 30 ปี เป็นตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และต่อไปอีก 50 ปี และมีการกำหนดระยะเวลาการคุ้มครองงานแต่ละประเภทอย่างชัดเจน

3. บัญญัติหลักเกณฑ์การคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศไว้เพียงมาตราเดียว คือ มาตรา 42 โดยให้กำหนดเงื่อนไขการคุ้มครองโดยพระราชกฤษฎีกา

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับนี้กลับไม่ปรากฏบทบัญญัติรองรับการบังคับสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งโดยตรง อย่างไรก็ตาม การที่ไม่มีบัญญัติดังกล่าว ก็ได้เป็นปัญหาต่อการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์แต่อย่างใด เพราะการละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นการละเมิดอย่างหนึ่งตาม ป.พ.พ. มาตรา 420 ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำละเมิด และค่าเสียหายดังกล่าวศาลอาจกำหนดให้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ดังที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 438 วรรคแรก (เทียบตามนัย ฎ.2750/2537)

สำหรับสภาพบังคับทางอาญา ปรากฏอยู่ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ มาตรา 43 ถึงมาตรา 48 ซึ่งปรากฏว่าได้เพิ่มทั้งความผิดและโทษให้รุนแรงขึ้น กล่าวคือ มีทั้งโทษจำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน นอกจากนี้ ยังได้เพิ่มบทบัญญัติกำหนดความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้¹⁸ แต่ยังคงกำหนดให้คดีละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความผิดอันยอมความได้ (มาตรา 48)

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มีการบัญญัติข้อสันนิษฐานในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ โดยบัญญัติไว้ในหมวด 4 การละเมิดลิขสิทธิ์ มาตรา 28 ที่ว่า

ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่างานที่มีการฟ้องร้องในคดีเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ และโจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าว เว้นแต่จำเลยจะได้แย้งว่าไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือได้แย้งสิทธิของโจทก์

¹⁸ มาตรา 46 “ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย”

งานใดมีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อของบุคคลใดที่อ้างว่าตนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ แสดงไว้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อนั้นเป็นผู้สร้างสรรค์

งานใดไม่มีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อแสดงไว้ หรือมีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อแสดงไว้ แต่ไม่ได้อ้างว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ และมีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อของบุคคลอื่นซึ่งอ้างว่าเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือผู้พิมพ์และผู้โฆษณาแสดงไว้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือผู้พิมพ์และผู้โฆษณานั้นเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 นี้ ในส่วนของวรรคหนึ่งได้กำหนดข้อสันนิษฐานไว้ 2 ประการ คือ

1. สันนิษฐานไว้ก่อนว่างานที่มีการฟ้องร้องเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์
2. สันนิษฐานไว้ก่อนว่าโจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่มีการฟ้องร้อง

ข้อสันนิษฐานทั้ง 2 ประการนี้ กฎหมายให้สันนิษฐานทันทีที่มีการฟ้องคดีลิขสิทธิ์ และกำหนดเงื่อนไขการหักล้างข้อสันนิษฐานไว้ลักษณะเดียวกันว่า “จำเลยได้แย้งว่าไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือได้แย้งสิทธิของโจทก์”

ในส่วนของวรรคสองและวรรคสามเป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานกรณีสานที่มีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อของบุคคลใดที่อ้างว่าตนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์แสดงไว้ก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อนั้นเป็นผู้สร้างสรรค์ แต่ถ้างานนั้นไม่มีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อแสดงไว้ หรือมีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อแสดงไว้ แต่ไม่ได้อ้างว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ และมีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อของบุคคลอื่นซึ่งอ้างว่าเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือผู้พิมพ์และผู้โฆษณาแสดงไว้ ก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือผู้พิมพ์และผู้โฆษณานั้นเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น ซึ่งข้อสันนิษฐานตามวรรคสองและวรรคสามนี้มีได้ให้สันนิษฐานทันทีที่มีการฟ้องร้องคดีลิขสิทธิ์ดังเช่นวรรคหนึ่ง แต่ได้กำหนดในลักษณะเป็นเงื่อนไขให้ผู้ที่จะถือเอาประโยชน์จากข้อสันนิษฐานจะต้องนำสืบข้อเท็จจริงเบื้องต้นให้ปรากฏก่อนว่ามีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อของตนแสดงไว้ที่งานนั้น หรือตนเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือผู้พิมพ์และผู้โฆษณา และมีชื่อของตนแสดงไว้ที่งานนั้น แล้วแต่กรณี

ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 มีความคล้ายคลึงกับข้อสันนิษฐานในกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษอีกเช่นกัน แต่เป็นฉบับ Copyright Act 1956 (as amended) Section 20 ดังนี้

20. Proof of facts in copyright actions

(1) In any action brought by virtue of this Part of this Act-

(a) copyright shall be presumed to subsist in the work or other subject matter to which the action relates, if the defendant does not put in issue the question whether copyright subsists therein, and

(b) where the subsistence of the copyright is proved or admitted, or is presumed in pursuance of the preceding paragraph, the plaintiff shall be presumed to be the owner of the copyright, if he claims to be the owner of the copyright and the defendant does not put in issue the question of his ownership thereof.

(2) Subject to the preceding subsection, where, in the case of a literary, dramatic, musical or artistic work, a name purporting to be that of the author appeared on copies of the work as published, or, in the case of an artistic work, appeared on the work when it was made, the person whose name so appeared (if it was his true name or a name by which he was commonly known) shall, in any action brought by virtue of this Part of this Act, be presumed unless the contrary is proved,-

(a) to be the author of the work, and

(b) to have made the work in circumstances not falling within subsection (2), subsection (3), or subsection (4) of section four of this Act.

Section 20 นี้ ถอดความได้ว่า

(1) ในการดำเนินคดีโดยอาศัยอำนาจของภาคนี้¹⁹

(a) ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่างานที่มีการฟ้องร้องเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ ถ้าจำเลยไม่ได้ตั้งประเด็นเถียงในปัญหาวางานนั้นมีลิขสิทธิ์หรือไม่ และ

¹⁹ คำว่า “ภาคนี้” หรือ “this Part” คือ Part III. Remedies for infringement of copyright อันประกอบด้วย Section 17 - Section 22

(b) เมื่อพิสูจน์ได้แล้วว่าเป็นงานที่มีลิขสิทธิ์หรือได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามวรรคก่อน โจทก์จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ถ้าเขาเรียกร้องในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ และจำเลยมิได้ตั้งประเด็นเถียงในปัญหาว่าเขาเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่

(2) ภายใต้บังคับอนุมาตราก่อน ในกรณีงานวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม ศิลปกรรม หากมีชื่อผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้ประพันธ์ปรากฏที่สำเนางานที่พิมพ์เผยแพร่ หรือในกรณีงานศิลปกรรม ปรากฏที่งานขณะที่มีการทำขึ้น ผู้ที่มีชื่อปรากฏดังกล่าว (ถ้าเป็นชื่อจริงของเขาหรือเป็นชื่อที่รู้จักโดยทั่วไปว่าเป็นของเขา) หากไม่มีการพิสูจน์เป็นอย่างอื่น จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า

(a) เป็นเจ้าของงานนั้น

(b) ได้ทำงานนั้นขึ้นโดยไม่อยู่ในสภาพการณตามอนุมาตรา (2) (3) หรือ (4) ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ((2) - (4) ว่าด้วยเรื่องการทำงานตามสัญญาจ้าง ซึ่งผู้ว่าจ้างจะได้ลิขสิทธิ์ในงานนั้น)

จะเห็นได้ว่า Section 20 นี้ กำหนดข้อสันนิษฐานในคดีลิขสิทธิ์ว่า ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่างานที่ฟ้องร้องเป็นงานที่มีลิขสิทธิ์และโจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น โดยให้สันนิษฐานทันทีที่มีการฟ้องร้องคดีลิขสิทธิ์ เว้นแต่จำเลยจะตั้งประเด็นเถียงในปัญหาเหล่านี้เช่นเดียวกับมาตรา 28

นอกจากนี้ การที่มาตรา 28 บัญญัติอยู่ในหมวด 4 การละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นหมวดที่กำหนดว่าการกระทำอย่างใดเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และได้เขียนจำกัดว่าให้ใช้บังคับเฉพาะกับคดีแพ่ง กับทั้งในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ก็โยงถึงการกระทำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามหมวด 4 เป็นการกระทำที่จะถูกลงโทษ จึงดูเหมือนว่าข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 ใช้ในคดีอาญาด้วยการเปลี่ยนเงื่อนไขการหักล้างข้อสันนิษฐานจาก “ตั้งประเด็นเถียงว่า” เป็น “โต้แย้งว่า” ก็น่าจะเป็นเหตุผลสนับสนุนอีกประการหนึ่งว่าผู้ร่างประสงค์ให้ใช้ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 ในคดีอาญาด้วย เพราะคำว่า ตั้งประเด็นเถียง จะมีลักษณะเป็นการให้การตั้งประเด็นในคดีแพ่งที่จะต้องชัดแจ้งและแสดงเหตุ แต่คำว่า โต้แย้ง จะใช้กับคดีอาญาได้ดีกว่า เพราะคดีอาญาจะเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้ได้เต็มที่โดยไม่ต้องให้การตั้งประเด็นไว้เช่นคดีแพ่ง อาจยกขึ้นโต้แย้งโดยการถามค้าน พยานโจทก์ หรือสืบพยานจำเลยโต้แย้งก็ได้ ซึ่งก็จะพ้องกับ Section 20 ของ Copyright Act 1956 (as amended) อีกเช่นกัน เพราะ Section 20 บัญญัติอยู่ใน Part III Remedies for infringement of copyright ซึ่งใน Part III นี้ มี Section 21 Penalties and summary proceedings in respect

of dealings which infringe copyright²⁰ บัญญัติอยู่ด้วย ข้อสันนิษฐานตาม Section 20 จึงนำไปใช้ในคดีอาญาตาม Section 21 ด้วย²¹

อย่างไรก็ตาม เมื่อไม่มีบทบัญญัติระบุไว้ชัดเจนว่าให้ใช้ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 นี้ในคดีอาญาด้วย จึงมีปัญหาในการตีความว่า ข้อสันนิษฐานตามมาตรานี้ใช้บังคับในคดีอาญาด้วยหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะกฎหมายอาญามีหลักสำคัญว่าต้องตีความโดยเคร่งครัด และให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยบริสุทธิ์ การนำข้อสันนิษฐานตามมาตรานี้ไปใช้ในคดีอาญาจึงอาจขัดหรือแย้งกับหลักการเหล่านี้

ปัญหานี้ปรากฏเด่นชัดขึ้นเมื่อมีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาตาม ฎ.1076/2529 ความว่า

คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ที่วินิจฉัยว่าโจทก์นำสืบยืนยันไม่ได้ว่า เพลงตามฟ้องยังเป็นลิขสิทธิ์ของโจทก์อยู่นั้น ขัดต่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 28 หรือไม่ ได้พิเคราะห์บทบัญญัติดังกล่าวแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติข้อนี้เป็นเพียงสันนิษฐานว่าโจทก์มีลิขสิทธิ์ในบทเพลงที่นำมาฟ้องเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด และข้อวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ที่ว่า โจทก์นำสืบยืนยันไม่ได้ว่าเพลงตามฟ้องยังเป็นลิขสิทธิ์ของโจทก์อยู่นั้นเป็นเพียงข้อวินิจฉัยประกอบข้อหนึ่งของศาลอุทธรณ์ ซึ่งได้วินิจฉัยไว้แล้วว่าเพลงต่าง ๆ ตามฟ้องเป็นเพลงของบุคคลอื่นซึ่งได้ขายลิขสิทธิ์ให้แก่จำเลยที่ 2 แล้วบ้าง ที่โจทก์ขายแก่ฝ่ายจำเลยเองบ้าง ปรากฏตามเอกสารต่าง ๆ ที่ฝ่ายจำเลยอ้าง และข้อนำสืบของโจทก์เชื่อมกับข้อนำสืบของจำเลย ที่อ้างในฎีกาว่าศาลอุทธรณ์ฟังว่าการโอนบางครั้งทำเป็นหนังสือ บางครั้งไม่ได้ทำเป็นหนังสือนั้น เป็นเรื่องที่ศาลอุทธรณ์ยกคำเบิกความของโจทก์ขึ้นมา มิใช่เชื่อข้อเท็จจริงตามนี้ สรุปแล้วศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าพยานหลักฐานโจทก์ฟังไม่ได้ว่า โจทก์ยังมีลิขสิทธิ์ในเพลงตามฟ้องแล้ว พยานหลักฐานจำเลยฟังได้ว่าโจทก์ไม่มีลิขสิทธิ์ในเพลงตามฟ้องแล้ว จึงเอาผิดกับจำเลยไม่ได้ คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์จึงหาขัดต่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ไม่ฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้น

²⁰ 21. Penalties and summary proceedings in respect of dealings which infringe copyright เป็นบทบัญญัติกำหนดความผิดและโทษฐานละเมิดลิขสิทธิ์

²¹ แปลความตามข้อความใน Section 20 ที่ว่า “In any action brought by virtue of this Part of this Act”

มีผู้เขียนหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ขยายความว่า²²

กฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด บุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญาเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัด และโจทก์สามารถพิสูจน์ได้โดยปราศจากสงสัย พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 28 บัญญัติอยู่ใน "หมวด 4 การละเมิดลิขสิทธิ์" ซึ่งเป็นเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่ง ส่วนความรับผิดชอบทางอาญาใน "หมวด 7 บทกำหนดโทษ" ไม่ได้บัญญัติให้นำข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 มาใช้ด้วย ถือไม่ได้ว่ามีกฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้นำข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษกับจำเลยมาใช้กับความผิดทางอาญาตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 โจทก์ควรต้องนำสืบโดยปราศจากสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิด คำพิพากษาศาลฎีกาคัดนี้วินิจฉัยเพียงว่าข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 ไม่ใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ไม่มีประเด็นไปถึงปัญหาว່วนำข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 มาใช้กับความรับผิดชอบทางอาญาได้หรือไม่จึงถือว่าศาลฎีกายังไม่ได้วางบรรทัดฐานในเรื่องนี้

นอกจากคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้แล้ว ไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 นี้ อีก จึงไม่มีความชัดเจนว่าข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 ใช้บังคับกับคดีอาญาด้วยหรือไม่

ในช่วงการบังคับใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ประเทศไทยถูกกดดันอย่างหนักจากประเทศสหรัฐอเมริกา และประชาคมยุโรป เพราะประเทศเหล่านี้มองว่าประเทศไทยไม่จริงจังในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ ประกอบกับภาคเอกชนของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ สมาพันธ์ทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศ (IIPA) สมาคมอุตสาหกรรมแผ่นเสียงของสหรัฐอเมริกา (RIAA) และสมาคมผู้ส่งออกภาพยนตร์ของสหรัฐอเมริกา ได้ยื่นฟ้องประเทศไทยต่อผู้แทนทางการค้าของสหรัฐอเมริกา (USTR) กล่าวหาว่า การบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อปราบปรามละเมิดลิขสิทธิ์เพลงและวีดีโอในประเทศไทยยังไม่รัดกุมเท่าที่ควร²³ อันเป็นผลให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) ของไทย²⁴

²² จิรนิติ หะวานนท์ หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1076/2529

²³ หนังสือ สำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส 0002/ว.12 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2534 เรื่อง แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวนคดีละเมิดลิขสิทธิ์ต่างประเทศ

²⁴ อัศรมเศวร์ ทองนวล, ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ (กรุงเทพมหานคร: หอสมุดรัฐสภา, 2530), น. 1.

ทางการไทยจึงพยายามหามาตรการแก้ไขในเรื่องนี้ในหลายทาง เช่น ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงและจัดตั้งหน่วยงานใหม่สำหรับดูแลเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะ ได้แก่ ตั้งกรมทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นในกระทรวงพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2535 สำนักงานอัยการสูงสุดได้ตั้งกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรขึ้น พร้อมวางแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวนคดีละเมิดลิขสิทธิ์ต่างประเทศขึ้นเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติตั้งกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ²⁵ การร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2537 ชื่อว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537²⁶ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2538 พร้อมกับยกเลิกพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 และใช้บังคับมาจนกระทั่งปัจจุบัน และต่อมาในปี พ.ศ. 2539 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา กำหนดให้คดีทรัพย์สินทางปัญญาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาพิจารณาพิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษพร้อมกำหนดวิธีพิจารณาคดีไว้เป็นพิเศษ

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้ร่างขึ้นให้สอดคล้องกับร่างข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้ารวมทั้งที่เกี่ยวกับการค้าสินค้าปลอม (TRIPS) ซึ่งขณะนั้นอยู่ระหว่างการเจรจาและมีแนวโน้มจะบรรลุเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศสมาชิกของ GATT ได้ในที่สุด²⁷

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับนี้ ปรากฏบทบัญญัติที่แสดงถึงการรองรับสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งโดยตรง อยู่ 1 มาตรา คือ มาตรา 64 ที่ว่า

ในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดเชยค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย รวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงด้วย

²⁵ ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "รายงานผลการศึกษาเบื้องต้น โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา," (เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), น. 45.

²⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 111 ตอนที่ 59ก วันที่ 21 ธันวาคม 2537 น. 1 - 22

²⁷ ถัสชัย ศุภผลศิริ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2, น. 64.

บทบัญญัติมาตรานี้เป็นการรองรับในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ แต่การวินิจฉัยในเรื่องละเมิดก็ยังคงอาศัย ป.พ.พ. มาตรา 420 ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2750/2537 ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

สำหรับสภาพบังคับทางอาญาบัญญัติอยู่ในหมวด 8 บทกำหนดโทษ มาตรา 69 ถึง มาตรา 76 ซึ่งมีการกำหนดโทษให้แรงขึ้นกว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 แต่ยังคงกำหนดให้คดีละเมิดลิขสิทธิ์ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ (มาตรา 66) แม้ว่าการร่างจะมีการเรียกร้องให้กำหนดให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดินก็ตาม²⁸

นอกจากบทบัญญัติที่กำหนดสภาพบังคับทางแพ่งและสภาพบังคับทางอาญาแล้วยังมีบทบัญญัติกำหนดข้อสันนิษฐานในคดีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง โดยบัญญัติอยู่ในหมวด 6 คดีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง มาตรา 62 (แสดงเนื้อหาไว้แล้วในบทที่ 1)

ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 62 นี้ เนื้อหาส่วนใหญ่เหมือนกับข้อสันนิษฐานตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 คงมีข้อแตกต่างที่มีนัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 62 วรรคหนึ่ง ใช้บังคับกับคดีอาญาด้วย เพราะมีการเพิ่มถ้อยคำว่า “...ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา...”

2. ให้ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 62 ใช้กับคดีเกี่ยวกับสิทธิของนักแสดงด้วย ทั้งนี้ เพราะพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับนี้ มีการเพิ่มการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงเข้ามา โดยบัญญัติอยู่ในหมวด 2 สิทธิของนักแสดง มาตรา 44 ถึง มาตรา 53

3. ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 62 ใช้กับคดีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดงประเภทอื่นนอกเหนือจากประเภทคดีละเมิดด้วย เช่น การฟ้องขอให้บังคับตามสัญญาโอนสิทธิหรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ หรือฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานผิดสัญญาดังกล่าว ทั้งนี้ เพราะมาตรา 62 ใช้คำว่า “คดีเกี่ยวกับ...” แทนคำว่า “คดีละเมิด...” ที่ใช้อยู่ในมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 (รวมถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พุทธศักราช 2474 มาตรา 22 วรรคสอง)

ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 62 วรรคหนึ่ง นี้ มีการเพิ่มถ้อยคำระบุไว้อย่างชัดเจนว่าใช้ในคดีอาญาด้วย โดยปรากฏเหตุผลถึงการระบุถ้อยคำดังกล่าวลงไปในการพิจารณาร่างของ

²⁸ ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 25*, น. 44.

คณะกรรมการกฤษฎีกาว่า “เพื่อขจัดปัญหาการตีความ”²⁹ ซึ่งเข้าใจได้ว่าต้องการแก้ปัญหการที่ความดังที่เคยเกิดขึ้นกับมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ประกอบกับช่วงนั้นมีการเรียกร้องให้พิจารณาเพิ่มบทบัญญัติที่จะส่งเสริมให้การบังคับใช้กฎหมายอาญามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น³⁰

เมื่อเปรียบเทียบมาตรา 62 วรรคหนึ่ง กับ Section 104 - Section 106 แห่ง the 1988 Act ของอังกฤษ ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในช่วงที่มีการร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จนถึงปัจจุบัน ปรากฏว่ามีเนื้อหาและรูปแบบของข้อสันนิษฐานที่ไม่เหมือนกัน ซึ่ง the 1988 Act มีการวางข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเช่นเดียวกับกฎหมายลิขสิทธิ์อังกฤษฉบับก่อนๆ และมีข้อสันนิษฐานตามกฎหมายปรากฏอยู่หลายแห่งด้วยกัน โดยบทสันนิษฐานที่สำคัญได้แยกบัญญัติไว้โดยเฉพาะในส่วนที่ชื่อว่า Presumptions อันประกอบด้วย Section 104 - Section 106³¹ แต่เนื่องจากแต่ละ Section มีเนื้อหาค่อนข้างมาก จึงขอยกมาแสดงเฉพาะ Section 104 เนื่องจาก (2) ของ Section นี้ เป็นบทบัญญัติที่พัฒนามาจาก Section 20 (1) ของ Copyright Act 1956³² และกำหนดข้อสันนิษฐานเรื่องเดียวกับมาตรา 62 วรรคหนึ่ง

²⁹ “ตารางเปรียบเทียบพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 กับร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.” ใน เรื่องเสร็จที่ 349/2536, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

³⁰ ศุนยวิจักฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่* 25, น. 44.

³¹ นอกจากข้อสันนิษฐานที่อยู่ในส่วนที่ชื่อว่า Presumptions แล้ว ยังมีกระจายอยู่อีกหลายแห่ง เช่น ใน Section 169.-(1) Where in the case of an unpublished literary, dramatic, musical or artistic work of unknown authorship there is evidence that the author (or, in the case of a joint work, any of the authors) was a qualifying individual by connection with a country outside the United Kingdom, it shall be presumed until the contrary is proved that he was such a qualifying individual and the copyright accordingly subsists in the work, subject to the provisions of this Part.

³² Peter Groves, Copyright and Designs Law (London: Graham & Trotman, 1991), p. 151.

104.-(1) The following presumptions apply in proceedings brought by virtue of this Chapter with respect to a literary, dramatic, musical or artistic work.

(2) Where a name purporting to be that of the author appeared on copies of the work as published or on the work when it was made, the person whose name appeared shall be presumed, until the contrary is proved—

(a) to be the author of the work;

(b) to have made it in circumstances not falling within section 11(2), 163, 165 or 168 (works produced in course of employment, Crown copyright, Parliamentary copyright or copyright of certain international organisations).

(3) In the case of a work alleged to be a work of joint authorship, subsection (2) applies in relation to each person alleged to be one of the authors.

(4) Where no name purporting to be that of the author appeared as mentioned in subsection (2) but—

(a) the work qualifies for copyright protection by virtue of section 155 (qualification by reference to country of first publication), and

(b) a name purporting to be that of the publisher appeared on copies of the work as first published, the person whose name appeared shall be presumed, until the contrary is proved, to have been the owner of the copyright at the time of publication.

(5) If the author of the work is dead or the identity of the author cannot be ascertained by reasonable inquiry, it shall be presumed, in the absence of evidence to the contrary—

(a) that the work is an original work, and

(b) that the plaintiff's allegations as to what was the first publication of the work and as to the country of first publication are correct.

บทบัญญัติ Section 104 เป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานในการดำเนินคดีเกี่ยวกับงานวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม และศิลปกรรม³³ โดยเริ่มจาก (2) ที่วางข้อสันนิษฐานไว้ว่าเมื่อปรากฏชื่อที่อ้างว่าเป็นของผู้ประพันธ์ (author) ที่สำเนางานที่มีการนำออกโฆษณาหรือทำงานขณะที่ถูกสร้างขึ้น บุคคลที่มีชื่อปรากฏดังกล่าวจะได้รับการสันนิษฐานว่า (a) เป็นผู้ประพันธ์ (author) ในงานนั้น และ (b) งานนั้นได้ทำขึ้นโดยไม่ตกอยู่ภายใต้สภาพการณ์อันว่าด้วยการทำขึ้นตามสัญญาจ้างแรงงาน (produced in course of employment) เป็นของรัฐ (Crown copyright) เป็นของรัฐสภา (parliamentary copyright) หรือขององค์การระหว่างประเทศ (certain international organizations) เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น

สำหรับ (4) กรณีไม่ปรากฏชื่อของผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้ประพันธ์ดังกล่าวใน (2) แต่ (a) งานนั้นเป็นงานที่มีคุณสมบัติที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศที่โฆษณาครั้งแรก และ (b) ปรากฏชื่อของผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้พิมพ์ปรากฏบนสำเนาที่พิมพ์ครั้งแรกให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ที่มีชื่อปรากฏดังกล่าวเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในขณะที่มีการโฆษณางานนั้น เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น

ส่วน (5) เป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานกรณีผู้ประพันธ์ตายหรือไม่สามารถระบุผู้ประพันธ์ได้ และไม่ปรากฏพยานหลักฐานบ่งชี้เป็นอย่างอื่น ให้สันนิษฐานว่า (a) งานนั้นเป็นงาน

³³ นอกจากนี้ ข้อสันนิษฐานความเป็นผู้ประพันธ์ในงานวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม และศิลปกรรมลักษณะทำนองเดียวกับ Section 104 (2) แห่ง the 1988 Act มีปรากฏอยู่ในกฎหมายลิขสิทธิ์ของอินเดีย (Indian Copyright Act, 1957) ด้วย โดยอยู่ใน Section 55. Civil remedies for infringement of copyright.- (2) Where, in the case of a literary, dramatic, musical or artistic work, a name purporting to be that of the author or the publisher, as the case may be, appears on copies of the work as published, or, in the case of an artistic work, appeared on the work when it was made, the person whose name so appears or appeared shall, in any proceeding in respect of infringement of copyright in such work, be presumed, unless the contrary is proved, to be the author or the publisher of the work, as the case may be. โดยข้อสันนิษฐานตาม Section 55 (2) นี้ อยู่ในส่วนที่ว่าด้วยความรับผิดทางแพ่ง (Chapter XII Civil Remedies) ซึ่งในส่วนของความรับผิดทางอาญา (Chapter XIII Offences) ไม่มีบทบัญญัติระบุให้นำข้อสันนิษฐานตาม Section 55 (2) มาใช้ในคดีอาญาด้วย

ที่ริเริ่มสร้างสรรค์เอง (an original work) และ (b) ข้อกล่าวอ้างของโจทก์เกี่ยวกับเรื่องการโฆษณาครั้งแรกและเกี่ยวกับประเทศที่ทำการโฆษณาครั้งแรกถูกต้อง

สำหรับ Section 105 เป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานในการดำเนินคดีเกี่ยวกับ (1) สิ่งบันทึกเสียง (sound recording) (2) ภาพยนตร์ (film) (3) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (computer program) (5) ภาพยนตร์ที่ได้นำออกสู่สาธารณชน โดยมีการกำหนดข้อสันนิษฐานให้สอดคล้องกับลักษณะของงานแต่ละประเภท เช่น

กรณีสิ่งบันทึกเสียง หากสำเนางานที่นำออกสู่สาธารณชนมีฉลาก (bear a label) หรือเครื่องหมายที่ระบุ (a) ชื่อผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์สิ่งบันทึกเสียงในวันที่มีการนำสำเนาออกเผยแพร่ (b) สิ่งบันทึกเสียงดังกล่าวถูกทำขึ้นครั้งแรกในปีและประเทศที่ระบุ ฉลากหรือเครื่องหมายดังกล่าวจะได้รับการยอมรับเป็นหลักฐานในข้อเท็จจริงดังกล่าว และจะได้รับการสันนิษฐานว่าถูกต้อง เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น

อนึ่ง สำหรับภาพยนตร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็ใช้ข้อสันนิษฐานทำนองเดียวกัน

ข้อแตกต่างระหว่างมาตรา 62 วรรคหนึ่ง กับ Section 104 (2) แห่ง the 1988 Act แสดงได้ ดังนี้

เงื่อนไขการสันนิษฐาน ตามมาตรา 62 วรรคหนึ่ง คือ การฟ้องร้องคดีลิขสิทธิ์โดยโจทก์ จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานทันทีว่างานที่มีการฟ้องร้องเป็นงานที่มีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง และโจทก์เป็นเจ้าของงานดังกล่าว โดยไม่จำเป็นต้องนำพยานหลักฐานมาสืบก่อน แต่ตาม The 1988 Act, Section 104 (2) จะต้องมีการแสดงให้ปรากฏก่อนว่ามีชื่อที่อ้างว่าเป็นของผู้ประพันธ์ (author) ที่สำเนาที่มีการนำออกโฆษณาหรือที่งานขณะที่ถูกสร้างขึ้น บุคคลที่มีชื่อปรากฏดังกล่าวจะได้รับการสันนิษฐานว่า (a) เป็นผู้ประพันธ์ (author) ในงานนั้น และ (b) งานนั้นได้ทำขึ้นโดยไม่ตกอยู่ภายใต้สภาพการณ์อันว่าด้วยการทำขึ้นตามสัญญาจ้างแรงงาน (produced in course of employment) เป็นของรัฐ (Crown copyright) เป็นของรัฐสภา (parliamentary copyright) หรือขององค์การระหว่างประเทศ (certain international organizations)

เงื่อนไขการหักล้างข้อสันนิษฐาน ตามมาตรา 62 วรรคหนึ่ง คือ จำเลยได้แย้งว่าไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือได้แย้งสิทธิของโจทก์ โดยไม่จำเป็นต้องนำพยานหลักฐานมาสืบ แต่ตาม The 1988 Act, Section 104 (2) กำหนดเงื่อนไขการหักล้างข้อสันนิษฐานไว้ว่า เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น อันหมายความว่าต้องนำพยานหลักฐานมาสืบด้วย

ข้อแตกต่างที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง ก็คือ มาตรา 62 วรรคหนึ่ง ให้ใช้ข้อสันนิษฐานในคดีอาญาด้วย แต่ The 1988 Act ระบุไว้ชัดเจนใน Section 107 (6)³⁴ ว่า ไม่นำ Section 104 ถึง Section 106 มาใช้ในคดีอาญา เว้นแต่เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาตาม Section 108 ซึ่งเป็นเรื่องให้อำนาจศาลในคดีอาญาสั่งให้เครื่องมือเครื่องใช้ หรือสิ่งของที่ใช้ในการทำสำเนา หรือสำเนา งานที่ละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งยึดได้มาจากผู้ถูกจับกุมตกเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือบุคคลที่ศาลสั่ง (delivery up)³⁵ ได้ก่อนการดำเนินการพิจารณาคดี³⁶

เมื่อพิจารณาอนุสัญญาเบอร์น ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส (Paris Act, 1971) และ TRIPS ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่ผูกพันประเทศไทยในช่วงดำเนินการร่างพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ปรากฏข้อตกลงให้ประเทศภาคีสมาชิกกำหนดข้อสันนิษฐานที่มีลักษณะ ตามมาตรา 62 วรรคหนึ่ง โดยตรง กล่าวคือ

อนุสัญญาเบอร์น ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส มีการกำหนดข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนด ข้อสันนิษฐานอยู่ใน Article 15 เหมือนกับฉบับ Berlin Act 1908 แต่มีการปรับปรุงถ้อยคำและ พัฒนารูปแบบไปบ้าง ดังนี้

³⁴ 107.-(6) Section 104 to 106 (presumptions as to various matters connected with Copyright) do not apply to proceedings for an offence under this section; but without prejudice to their application in proceedings for an order under section 108 below.

³⁵ Peter Groves, *supra note* 34, p. 155.

³⁶ ผู้เขียน เห็นว่า กระบวนการพิจารณาสำหรับการทำคำสั่งตาม Section 108 มิใช่เป็น คดีอาญาโดยแท้ เพราะเป็นการทำคำสั่งก่อนการพิจารณาคดี กับทั้งเป็นการสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าว ตกเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือบุคคลที่ศาลสั่ง (คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ต.3/2494 การริบทรัพย์สิน หมายถึง การตัดรอนกรรมสิทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของและให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน) อันมีลักษณะเป็นมาตรการในทางแพ่ง มิใช่เป็นการริบทรัพย์สินอันเป็นโทษทางอาญา เพราะการริบ ทรัพย์สินจะต้องให้ตกเป็นของรัฐ (เหตุที่ไม่ใช้คำว่า “ให้ตกเป็นของแผ่นดิน” ตามประมวลกฎหมาย อาญา เพราะต้องการให้ครอบคลุมกฎหมายบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่บัญญัติให้ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่ง ให้ริบตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด) จึงยังไม่อาจถือได้ว่าข้อสันนิษฐานที่ นำไปใช้ตาม Section 108 เป็นการนำไปใช้ในคดีอาญาโดยตรง

Article 15

(1) In order that the author of literary or artistic work protected by this Convention shall, in the absence of proof to the contrary, be regarded as such, and consequently be entitled to institute infringement proceedings in the countries of the Union, it shall be sufficient for his name to appear on the work in the usual manner. This paragraph shall be applicable even if this name is a pseudonym, where the pseudonym adopted by the author leaves no doubt as to his identity.

(2) The person or body corporate whose name appears on a cinematographic work in the usual manner shall, in the absence of proof to the contrary, be presumed to be the maker of the said work.

(3) In the case of anonymous and pseudonymous works, other than those referred to in paragraph (1) above, the publisher whose name appears on the work shall, in the absence of proof to the contrary, be deemed to represent the author, and in this capacity be shall be entitled to protect and enforce the author's rights. The provisions of this paragraph shall cease to apply when the author reveals his identity and establishes his claim to authorship of the work.

(4)

(a) In the case of unpublished works where the identity of the author is unknown, but where there is every ground to presume that he is a national of a country of the Union, it shall be a matter for legislation in that country to designate the competent authority who shall represent the author and shall be entitled to protect and enforce his rights in the countries of the Union.

(b) Countries of the Union which make such designation under the terms of this provision shall notify the Director General by means of a written declaration giving full information concerning the authority thus

designated. The Director General shall at once communicate this declaration to all other countries of the Union.

สำหรับ TRIPS ปรากฏว่ามีข้อกำหนดที่มีลักษณะทำนองเดียวกับข้อสันนิษฐานอยู่เหมือนกัน โดยอยู่ใน Article 34 และ Article 43 ดังนี้

Article 34 Process Patents: Burden of Proof

1. For the purposes of civil proceedings in respect of the infringement of the rights of the owner referred to in paragraph 1(b) of Article 28 above, if the subject matter of a patent is a process for obtaining a product, the judicial authorities shall have the authority to order the defendant to prove that the process to obtain an identical product is different from the patented process. Therefore, Members shall provide, in at least one of the following circumstance, that any identical product when produces without the consent of the patent owner shall, in the absence of proof to the contrary, be deemed to have been obtained by the patented process:

(a) if the product obtained by the patented process is news:

(b) if there is a substantial likelihood that the identical product was made by the process and the owner of the patent has been unable through reasonable efforts to determine the process actually used.

2. Any Member shall be free to provide that the burden of proof indicated in paragraph 1 shall be on the alleged infringer only if the condition referred to in sub-paragraph (a) is fulfilled or only if the condition referred to in sub-paragraph (b) is fulfilled.

3. In the adduction of proof to the contrary, the legitimate interests of the defendant in protecting his manufacturing and business secrets shall be taken into account.

Article 34 นี้ เป็นการกำหนดภาระการพิสูจน์ในคดีแพ่งเกี่ยวกับสิทธิบัตรกรรมวิธี ซึ่งก็มีการกำหนดให้โจทก์ต้องนำสืบข้อเท็จจริงพื้นฐานก่อนว่าผลิตภัณฑ์ที่จำเลยผลิตมีลักษณะเช่นเดียวกันหรือคล้ายกันกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีของโจทก์ โจทก์จึงจะได้รับประโยชน์

จากข้อสันนิษฐาน ซึ่งหลักการตาม Article 34 (Process Patents: Burden of Proof) นี้ ก็ได้นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 77³⁷ และพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 มาตรา 12³⁸

Article 43 Evidence of Proof

1. The judicial authorities shall have the authority, where a party has presented reasonably available evidence sufficient to support its claims which lies in the control of the opposing party, to order that this evidence be produced by the opposing party, subject in appropriate cases to conditions which ensure the protection of confidential information.

2. In cases in which a party to a proceeding voluntarily and without good reason refuses access to, or otherwise does not provide necessary information within a reasonable period, or significantly impedes a procedure relating to an enforcement action, a Member may accord judicial authorities the authority to make preliminary and final determinations, affirmative or negative, on the basis of the information presented to them, including the complaint or the allegation presented by the party adversely affected by the denial of access to information, subject to providing the parties an opportunity to be heard on the allegations or evidence.

³⁷ มาตรา 77 “ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรในกรรมวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ ฟ้องผู้ฝ่าฝืนสิทธิตามสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรของตนเป็นคดีแพ่ง หากผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรพิสูจน์ได้ว่าผลิตภัณฑ์ที่จำเลยผลิตมีลักษณะเช่นเดียวกันหรือคล้ายกันกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยได้ใช้กรรมวิธีของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร เว้นแต่จำเลยจะพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น” (มาตรานี้ถูกแก้ไขโดยมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542)

³⁸ มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 มีลักษณะเนื้อหาคล้ายคลึงกับมาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

แม้ Article 43 จะมีได้ใช้คำว่า presume (สันนิษฐาน) โดยตรง แต่การกำหนดให้สิทธิ คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานตามควรว่าพยานหลักฐานที่จะใช้สนับสนุนข้อเรียกร้องของตนอยู่ใน ความควบคุมของคู่กรณีฝ่ายตรงข้าม ผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดก็จะมีอำนาจสั่งให้คู่กรณีฝ่ายตรง ข้ามเสนอพยานหลักฐานได้นั้น มีผลเสมือนข้อสันนิษฐาน

การพัฒนาของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย นับแต่เริ่ม มีการบัญญัติข้อสันนิษฐานในเรื่องการมีลิขสิทธิ์ในงานที่พึงร้อง และความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ จะเห็นได้ว่ามิได้อิงตามอนุสัญญาเบอร์น์ที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกโดยตรง แต่จะมีความ คล้ายคลึงกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษ ทั้งนี้ เป็นเพราะในการร่างกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยมี การนำกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษมาเป็นแบบอย่าง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อสันนิษฐานตาม มาตรา 62 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน มีเงื่อนไข การสันนิษฐาน เงื่อนไขการหักล้างข้อสันนิษฐาน และการกำหนดใช้ในคดีอาญาด้วย แตกต่างไป จาก the 1988 Act ของอังกฤษ ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่มีการร่างพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ฉบับนี้และใช้บังคับตลอดมาจนถึงปัจจุบัน อันแสดงว่าในการร่างข้อสันนิษฐานตาม มาตรา 62 วรรคหนึ่ง นี้ มิได้อิงตามแนวกฎหมายอังกฤษฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่ยังดำเนินการ ร่างเช่นเดียวกับกฎหมายลิขสิทธิ์เดิม เพียงแต่เป็นการปรับปรุงถ้อยคำจากมาตรา 28 แห่ง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 เพื่อให้มีความชัดเจนขึ้นและสอดคล้องกับข้อเรียกร้องให้ใช้ มาตรการบังคับกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ที่เข้มข้นขึ้น รวมถึงสอดคล้องกับหลักการใหม่ที่บัญญัติเพิ่ม เข้าไป (การคุ้มครองสิทธิของนักแสดง) ในกฎหมายฉบับนี้